

Posudek diplomové práce

Magdaléna Ničová, Sídliště starší doby římské v Berouně – Plzeňském předměstí. Praha 2013, 128 str. textu s obrázky a textovými tabulkami, LXI tab. v příloze.

Zaměření diplomové práce M. Ničové odpovídá aktuálním potřebám studia doby římské, k nimž patří zvláště také vyhodnocení nálezů ze záchranných výzkumů sídlišť, které zvláště u polykulturních lokalit zůstávají často nezpracovány. Není-li v Čechách stále známo sídliště v celém svém rozsahu s rozeznatelnými usedlostmi a jen vzácně jsou zachyceny jednotlivé dvorce, může být nadějnou cestou k poznání struktury osídlení komplexní studium mikroregionů, jehož výsledky mohou opět poskytnout pevnější základy pro další otázky, jako zvláště hospodářství a vývoje osídlení v historických dimenzích. Je nasnadě, že poznání mikroregionů, jejich následné srovnání i sumarizace poznatků by se měly opírat o důkladné poznání jednotlivých nálezových komponent. Berounsko skýtá v tomto směru dobré předpoklady, v rámci jeho geografického vymezení ve 2. oddíle 2. kapitoly by další studium mohlo upřesnit více přirozených celků s koncentracemi osídlení.

Autorka mohla ve své práci vycházet z dokumentace záchranného výzkumu z let 1979-1981 v Berouně – Plzeňském předměstí a jeho předběžné publikace v Archeologických rozhledech 35, 1983. Poněkud překvapivá absence celkového plánu zřejmě souvisí s organizačními obtížemi při několika sezónách záchranného výzkumu. K přínosům diplomové práce patří i částečná rekonstrukce zkoumané plochy podle dílčích geodetických měření a dvou fotoplánů.

V kapitole o historii výzkumů sídlišť doby římské se autorka správně zaměřuje na Berounsko a Beroun, stručný oddíl o celých Čechách dostatečně doplňují odkazy na některé nové souhrnné práce. Po krátké kapitole o poloze a přírodních podmínkách naleziště následuje seznámení s průběhem a metodickým postupem předmětného výzkumu včetně základních údajů o nálezech z jiných období. Je zde zahrnut také popis všech objektů z doby římské, který je nejuplněnější u zahloubených chat. U ostatních objektů zmiňuje autorka potřebu ověření a doplnění této dokumentace. Pro to, že detailní zpracování se omezilo jen na nálezy ze zahloubených chat, byly dva dobré důvody. Jednak zachování objemu nálezů v rozsahu možností diplomové práce, jednak okolnost, že v této první fázi zpracování sídliště poskytují kompaktní soubory z chat spolehlivější základ.

Hlavní součástí práce je analýza keramiky, jejímž předmětem bylo téměř 7300 zlomků z jedenácti zahloubených chat. Metodicky autorka uplatňuje analytickou metodu, zaměřenou na nálezy protohistorického období, na jejímž vývoji se sama podílí spolu se Z. Benešem, D. Bursákem a P. Kaclem.

M. Ničová nejprve seznamuje s tvorbou obecné databáze, obsahující strukturované údaje o kvantitativních a kvalitativních charakteristikách souborů. Součástí obecné databáze jsou zřejmě nejen keramické třídy, ale i symboly dalších vlastností střepů na tab. 2 až 7. Pak je poslední věta na str. 40 nepřesná. V dalších oddílech jsou probrány hodnoty, sledované jednak v kvantitativní, jednak v kvalitativní analýze keramiky. V kvantitativní analýze je věnována větší pozornost míře fragmentarizace keramiky, kdy u objektu 36/79, obsahujícího více než 2100 zlomků, bylo možno zachytit jeho postupné zaplňování od východní poloviny. Je též vypočítávána četnost okrajů, den a výzdoby, která při velké fragmentárnosti souboru může poskytnout obecná zjištění o jeho tvarovém a funkčním složení. Zároveň je uvedeno srovnání s jinými lokalitami, kde byla tato měření provedena. V kvalitativní analýze jsou nejprve stručně představeny tvary a výzdoba ve zkoumaných objektech. Popis je uváděn slovně i pomocí kódu pro tvary a dekor, převzatého z disertace A. Reszcyžské. V dalším je přehledně analyticky probrán keramický inventář jednotlivých polozemnic, hlavně se zřetelem k určitelným tvarům a výzdobě. Při hodnocení těchto charakteristik projevuje autorka dobrou znalost jejich prostorových a chronologických souvislostí na základě

relevantní literatury. Dobrý přehled skýtají u každé polozemnice tabulky typů nádob a výzdoby. Analýza technologického zpracování keramiky je provedena souhrnně pro všechny polozemnice a představena ve dvou stručných oddílech, věnovaných zastoupení keramiky jemné tenkostěnné, hrubší a hrubé silnostěnné (keramické třídy) a pak také podle úpravy povrchu. Kapitola věnovaná analýze keramiky je zakončena oddíly o nalezených přeslenech, fragmentu zoomorfni nádoby a o zlomcích římsko-provinciální keramiky včetně Terry sigillaty, kde se autorka mohla opírat o nové práce L. Rypky a J. Halamy.

Také některé nekeramické nálezy byly pozoruhodné, jako stříbrná jehlice, která v předběžné publikaci v Rozhledech není vyobrazena a v sídlištním kontextu je skutečně vzácná, nebo spony z římského Porýní a zlomek skleněné nádoby.

Sídlištní objekty jsou náležitě pojednány i z hlediska konstrukce a funkce, což je obsahem 7. kapitoly. Polozemnice jsou porovnány s užívanými typologiemi pro Moravu (Droberjar), Slovensko (Kolník) a pro severní část střední Evropy (Leube), jsou uvedeny výrazné analogie a probírána otázka otopných zařízení. Není jen jasné, co je míněno hlavní sloupovou jámou u chat 36/79 a 93/80, když u Droberjarova typu A1 jsou dvě a u typu B1 šest.

Důležitá je otázka zjištěné výrobní činnosti ve dvou chatách, jasnější u chaty 29/79, kde šlo asi o další zpracování železné lupy ve vyhřívací jámě, méně jasná u objektu 36/79, kde se však správně poukazuje na analogické na sebe kolmé žlábkové s vypáleným podložím u objektu z Kadaně- Jezerky. Nabízela by se kovolitecká výroba, bude však asi třeba počkat na další zjištění. Důležitým výsledkem práce je upřesnění chronologie zkoumaných zahloubených chat v rozsahu stupňů A až B1/B2.

Slabším místem sídlištního výzkumu daného období u nás je rozpoznání půdorysů nadzemních staveb a jejich vztahu k ostatním objektům na sídlišti, zvláště k mnohem lépe poznaným polozemnicím. Tento stav se plně odráží také v předmětném výzkumu v Berouně – Plzeňském předměstí, kde sice bylo zachyceno pět kumulací kúlových či sloupových jamek jako velmi pravděpodobných pozůstatků nadzemních staveb, ale spolehlivější stanovení půdorysů bylo i zde problémem. Jako poněkud bizarní by se jevil objekt 51/80 o předpokládaných rozměrech 930 x 150 cm, kde mimoto nerozumím údajnému metrovému zahloubení. Autorka připomíná nedostatky dokumentace, zvláště nemožnost stanovit přesnou polohu těchto objektů na sídlišti.

V závěru analytické části jsou pojednány volně situované výrobní objekty, což jsou zahloubené nístěje redukčních železářských pecí, další patrně železářské vyhřívací jámy, pravděpodobné pece na pálení vápna, zásobní jámy a hliníky.

Práce M. Ničové je cenným příspěvkem k důkladnějšímu poznání osídlení Berounska v době římské, jež je opět součástí již dosti zřetelně se rýsující tehdejší kulturní krajiny od západního okraje Prahy ke Stradonicím a v přilehlých oblastech při menších vodních tocích, v Hořovické kotlině a v jižní části Českého krasu. Autorka v tomto kontextu navazuje zvláště na práce P. Břicháčka a právem připomíná i starší nálezy žárového hrobu v bronzovém vědru ve Zdicích a depot římských mincí u nového hřbitova v Berouně.

Sídlištní nálezy, které zpracovala, akcentují sepětí osídlení na Berounsku s dálkovými spoji z České kotliny na západ, samotná lokalita byla patrně u brodu na této trase. Nálezy rozmnožují i známé doklady o rozvinutém železářství v celé oblasti díky hojnému výskytu rudných výchozů.

M. Ničová prokázala velmi dobrou znalost dosavadního stavu bádání spolu s příslušnou naší i zahraniční literaturou a také schopnost všestranně vyhodnotit na základě progresivních klasifikačních metod sídlištní nálezy, zvláště fragmentární keramiky. Pokud by se ještě podařilo doplnit a upřesnit dokumentaci, bylo by jistě vhodné připravit celkovou publikaci sídliště, když už převážná část práce byla vykonána. Pak by také nebylo nesnadné dopracovat analýzu některých jednotlivých nálezů, jako stříbrné jehlice, nebo nálezových skupin. Práce má logickou a přehlednou strukturu i dobrou stylistickou úroveň. Textové překlepy jsou na

tolerovatelné úrovni, zachycené nepřesné formulace a ortografické nedostatky jsem vyznačil tužkou. Závažnější jsou některé chyby v číselném značení, ztěžující orientaci. Celá obrazová dokumentace je na velmi dobré úrovni, všude však chybějí odkazy na barevné tabulky.

Práce podle mého názoru plně vyhovuje požadavkům na práci diplomovou a doporučuji ji k obhajobě.

Praha, 19. 6. 2013

doc. PhDr. Lubomír Košnar, CSc.